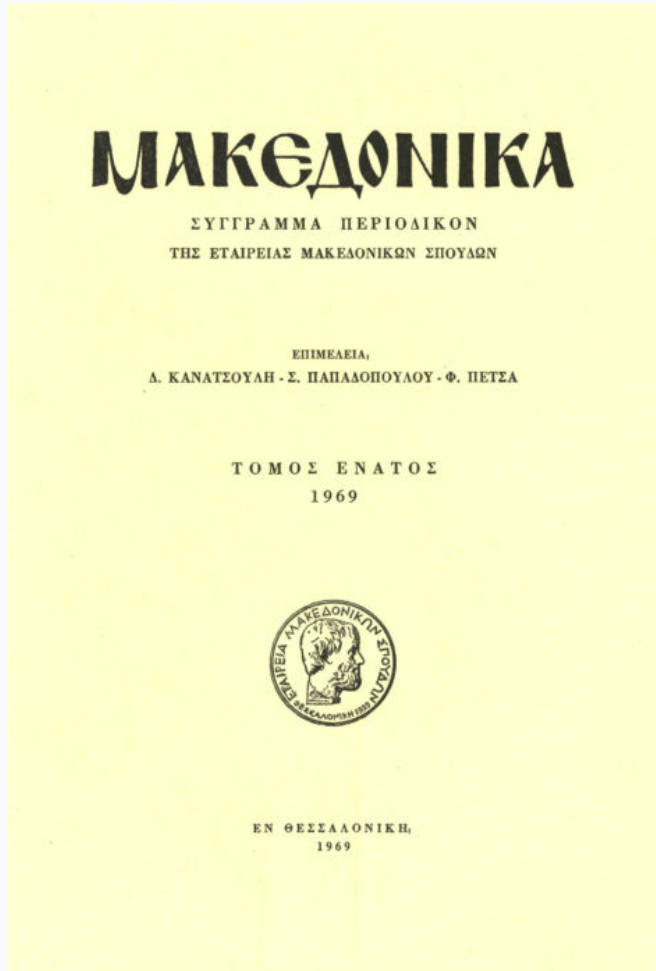

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Ανέκδοτη ρίμα για τον Άγιο Γεώργιο

I. K. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.1052](https://doi.org/10.12681/makedonika.1052)

Copyright © 2015, I. K. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης I. K. (1969). Ανέκδοτη ρίμα για τον Άγιο Γεώργιο. *Μακεδονικά*, 9, 341–343.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1052>

νὰ εἰσπράξῃ τὸ ἀνωτέρω ποσόν, κατὰ τὸ δίκαιον τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα περιέρχονται εἰς ἐμέ. Ἄλλα καὶ συνεργαζόμενος εἰσέτι μετὸν ἀποθανόντων θεῖον μου εἰς τὸ κράτος τῆς Βενετίας, δικαιώματα αὐτομάτως νὰ εἰσπράξω ἀπὸ ἐκεῖ τὰ δικαιώματα ταῦτα.

Παρακαλῶ ὄθεν τὴν ἐξοχότητά σας νὰ διατάξητε καὶ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σας ὁ βάλως τῆς Βενετίας καὶ συμφώνως πρὸς τὸν εὐγενῆ φετβάν¹ ποῦ θὰ ἐκδοθῇ νὰ ἀπονεμηθῇ δικαιοσύνη. Τὰ ὑπόλοιπα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα.

I. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΡΙΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟ

Ἐκδίδουμε ἐδῶ ἄγνωστο λαϊκὸ στιχοῦργημα, ποῦ ἀναφέρεται στὴ γνωστὴ θρησκευτικὴ παράδοση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ στιχοῦργημα ἀποτελεῖται ἀπὸ 57 δεκαπεντασύλλαβους στίχους καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι παραλλαγὴ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ. Τὸ χειρόγραφο ποῦ μᾶς τὸ παραδίδει πρέπει νὰ εἶναι — ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ἀπὸ τὴν παλαιογραφικὴ τοῦ ἐξέτασι — τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰώνα. Ἐπειδὴ τὸ χειρόγραφο αὐτὸ ἔφτασε στὰ χεῖρά μας ἐμμέσως καὶ ἀπὸ πρόσωπο ποῦ δὲν ἐγνώριζε κανένα οἰτιχείο γιὰ τὴν προέλευσή του, δὲν μποροῦμε δυστυχῶς νὰ ἀναζητήσουμε πληροφορίες γιὰ τὸν συντάκτη (ἢ μᾶλλον τὸν ἀντιγραφέα του), τὸν τόπο ποῦ καταγράφηκε τὸ στιχοῦργημα ἢ ἄλλα στοιχεῖα, ἀναγκαῖα γιὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ σχολιασμοῦ. Περιοριζόμεσθε λοιπὸν στὴν ἐκδοσὴ του, ἀφήνοντας σὲ ἄλλους πρὸ ἐιδικοῦς νὰ ἀσχοληθοῦν μετὸν καθορισμὸν τῆς φιλολογικῆς καὶ λαογραφικῆς του σημασίας.

Τὸ στιχοῦργημα εἶναι γραμμένο στὶς τρεῖς πρῶτες σελίδες ἐνὸς διφύλλου, συνολικῶν διαστάσεων 0,20×0,14μ. Τὸ κείμενο εἶναι ἄτιτλο καὶ ἔχει γραφτῆ καταλογόδη, ἐκτὸς ἀπὸ μερικoὺς οἰτίχους ποῦ, ἴσως ἀπὸ σύμπτωση, ἀπλάνονται κανονικὰ σὲ μιὰ μόνον σειρὰ (βλ. στίχ. 1,2,12,14,15,23). Ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ποιήματος ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ἐπειδὴ σημειώνει μερικὲς φορές τὴ λήξη μερικῶν στίχων μετὰ ἀμβλυγῶνιες ἀγκύλες (ς).

Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι σχετικῶς καλὴ· μικρὴ μόνον φθορὰ ὑπάρχει στὸ δεξιὸ ἄκρο του, ποῦ προήλθε ἀπὸ τὴ χρῆσιν. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο μετὰ φαῖα μελάνη καὶ τὰ γράμματα εἶναι γενικῶς εὐανάγνωστα.

Ἡ φιλολογικὴ ἀξία τοῦ στιχοῦργήματος δὲν εἶναι σημαντικὴ. Καὶ ἡ ρίμα ἀκόμη τοῦ στιχοῦργοῦ εἶναι ἀδύνατη· ὑπάρχει βέβαια ἀντιστοιχία στὴν ὁμοιοκαταληξία (α-α, β-β κλπ.), ἀλλὰ πάρα πολλοὶ στίχοι μένουσιν χωρὶς τὴν ἀνάλογη συμπλήρωση (βλ. π.χ. στίχ. 7, 18, κ.ἄ.). Τὸ μέτρο παραβιάζεται συχνὰ (στίχ. 20, 26, 29 κ.ἄ.), παρατηροῦνται συμφορμοὶ στίχων (πβλ. στίχ. 47 καὶ 53) καὶ γενικὰ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου δὲν ἔχει μερικὲς φορές ἐπίγνωση βασικῶν κανόνων τῆς στιχοῦργίας.

Κατὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ στιχοῦργήματος ἀποκαταστήσαμε τίς πολλὰς καὶ σοβαρὰς τὸ ἀνορθογραφίας (π.χ. παιγάδι, λεωντάρι, προῖ, δρωσίση, πεδάκι, τὴν μοναχωριγοπούλα, πολλῆς λαὸς σηκόθηκε, πᾶϊ κλπ.), ποῦ προδίδουσιν τὸ μέτριο μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ συντάκτη τοῦ ποιήματος. Μολονότι τὸ στιχοῦργημα πρέπει νὰ εἶχε, στὸ πρῶτότυπο, ἄλλη, πληρέστερη μορφή, κρίνουμε σκόπιμο νὰ τὸ παρουσιάσομε ἐδῶ μετὰ ἀρίθμησην στίχων, ἢ ὅποια βέβαια μπορεῖ νὰ τροποποιηθῇ ἂν βρεθῇ ἄλλη παραλλαγὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναγκαῖα στίξιν, συμπληρώσαμε τὸ κείμενο μετὰ τὰ γράμματα ποῦ παραλείφθηκαν ἀσυναίσθητα ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα τοῦ στιχοῦργήματος.

1. Φετβάς, τουρκικὴ λέξις ἢ ὅποια σημαίνει ἱερονομικὴν γνωμάτευσιν τὴν ὅποιαν ἐξέδιδεν ὁ μολλὰς καὶ εἰς σοβαρωτέρας ὑποθέσεις ὁ σεῖχουλιουλάμης κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Σερῆ (ἱερὸν δίκαιον).

- 'Αφέντι μ' 'Α<ι> - Γιώργιε καί γριβουκαβαλλάρη,
 ἄρματωμένους μὲ σπαθί καί μὲ χρυσό κοντάρι,
 σάν ἅγιος ὁμοιάζει<ς> στή θωριά, σάν ἅγιος <σ>τῆ θεότη,
 περικαλῶ σε, ἄγιε, ἀφέντι μ' 'Α<ι> - Γιώργιε.
- Στῆ χώρα μας εὐρέθηκε ἓνα βαθὺ πεγάδι. 5
 Μέσ' στὸ πεγάδι ἦτον ἓνα κακὸ λιοντάρι
 ἀνθρώπους τὸ ταΐζανι πάσα πρωὶ καί βράδυ,
 καὶ ἰὰν δὲν τὸ δίδουν ἀνθρώπου, ἀνθρώπους νὰ δειπνήση,
 σταλιά νερόν δὲν ἄφηνε τῆ χώρα νὰ δροσίση.
 Καὶ ρίξανε τὰ μπολετιά σὲ ὅποιον ἐξεπέση, 10
 νὰ στείλῃ τὸ παιδάκι του τοῦ λιονταριοῦ πιοκέσι.
 Καὶ ξέπισε τοῦ μπολετι σὲ μιὰ βασιλοπούλα.
 ὅπου τὴν ἔχει ὁ βασιλιάς μοναχορηγοπούλα.
 Κι ὁ βασιλεὺ σάν τ' ἄκουσε τοῦτον τὸν λόγον εἶπε:
 —'Ὀλουν τὸν βίον πάρτι μου κι τὸ παιδί μ' ἀφήτε. 15
 Πολὺς λαὸς σηκώθηκε πάει στὸ βασιλέα:
 —Γιὰ 'φήνεις τὸ παιδάκι οοὺ γιὰ παίρνομε καὶ σένα.
 —Στολίστε τὸ παιδάκι μου ἀτίμητα πετράδια,
 ἀτίμητα καὶ δλόχρυσα καὶ δλου μαργαριτάρι,
 στολίστε τὸ παιδάκι μου, κάμιτέ το νύμφη 20
 καὶ στείlate του τοῦ λιονταριοῦ πισκέσι νὰ δειπνήση.
 Πολὺς λαὸς σηκώθηκε, πὰν' τῆ βασιλοπούλα,
 ὅπου τὴν εἶχε ὁ βασιλεὺ μοναχορηγοπούλα.
 Κι ὁ 'Α<ι> - Γιώργης τ' ἄκουσε, τρέχει νὰ τὴν γλυτώση,
 καὶ ἀπὸ τὸν πικρόν της θάνατον νὰ τὴν ἐλευθερώση. 25
 'Απὸ ἀλάργα τὸν θωρεῖ καὶ κάθεται καὶ κλαίει
 ὅσον ἐζύγωνε κοντά, γυρίζει καὶ τὸν λέγει:
 —Φεύγα, ξινάκ', ἀποὺ 'δῶ, νὰ μὴ σὲ φάη καὶ σένα
 τοῦτο θηρίου τὸ κακὸ, ποὺ θὰ μὲ φάη καὶ μένα.
 —Λιγάκι θέλω κοιμηθῆ στὰ γόνατά σου ἀπάνω 30
 καὶ ὄντας θὰ ἔβγη τὸ θεριὸ ἐγὼ νὰ τὸ σκοτώσω.
 —Αὐτὰ τὰ λές, ξινάκι μου, νὰ μὲ παρηγορήσης
 καὶ ὄντας θὰ ἔβγη τὸ θεριὸ θὰ φύβγης νὰ μ' ἀφήσης.
 'Ἐπισε καὶ κοιμήθηκε καὶ <ῆ> κόρη τὸν ψειρίζει 35
 καὶ τρέχουν τὰ ματάκια της σάν κρουσταλλένια βρύση.
 Καὶ ὄντας ἐβγήκε τὸ θεριὸ, ἡ γῆς, τὰ ὄρη τρέμουν
 καὶ <ῆ> κόρη ἀπὸ τὸν φόβον της φωνάζει: — 'Α<ι> - Γιώργη,
 σῆκω σκοτώσης τὸ θεριὸ πού εἶπες «δὲν φοβοῦμαι».
 Σηκάνωται ἀνατολικά καὶ κάμνει τὸν σταυρόν του,
 μιὰ κονταριά τὸ κτύπησε καὶ κόβει τὸν λαϊμόν του 40
 καὶ <ῆ> κόρη ἀπὸ τὸν φόβον της φωνάζει: — 'Α<ι> - Γιώργιε!
 Καὶ ὁ 'Α<ι> - Γιώργης τ' ἄκουσε, πολὺ τὸ κακοφάνη.
 —Κόρη μου, ποὺ 'βρες τ' ὄνομα καὶ ποὺ τὸ ἀντιβάλεις;
 —'Ἐσὺ ὄντας κοιμόσωνε, ἤλθε ἓνα περιστέρι
 καὶ 'βάστα τίμιον σταυρόν εἰς τὸ δεξιόν του χέρι. 45

Στὴ μέση ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἔγραφι «Ἄ<ι> - Γιώργη,
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι,
γιὰ πές μας, πές μας, Ἄγιε, πῶς λένε τὸ δνομά Σου,
γιατὶ θὰ φιάση ὁ κύρης μου χάρισμα τῆς ἀφεντιᾶς Σου». 50
—Καὶ σὰ θὰ φιάση ὁ κύρη<ς> σου, νὰ φιάση ἐκκλησιά,
νὰ φιάση Παντοκράτορα, Χριστὸ καὶ Παναγία.
Στὴ μέση ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά νὰ φιάση καβαλλάρη
ἀρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.
Σύρε, κόρη μ', στὸ σπίτι σου στὴ μάννα τὴ δεκτὴ σου
καὶ ἐγὼ εἰμι ὁποῦ σὲ γλύτωσα σήμερα τὴ ζωὴ σου. 55
Χρυσές κουρδέλλες ἔπηρε καὶ τὰ μαλλιά της πλέει
ῶχου χαρὰ πὺ γίνεται στὴ γῆς, τὴν οἰκουμένη.

I. K. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ¹

Μετὰ τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι ἐξέπληξαν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν των, κυρίως διὰ τῆς συγκροτήσεως ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων ἡ κληρονομία φθάνει ἕως τὴν ἐποχὴν μας, εἰς τὴν Σπάρτην, τὸ δευτέρον δυναμικὸν σκέλος τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ, δὲν παρατηρεῖται ὑπαρξίς ἀνωτέρων ἢ ἀνωτάτων πνευματικῶν ἰδρυμάτων².

Θὰ ἦτο, βεβαίως, πολὺ τολμηρὸς ὁ ἰσχυρισμὸς, ἐὰν διευτυοῦτο ἡ ἄποψις ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν — εἰς χρόνον ὅπου διεδραματίσθησαν γεγονότα, τὰ ὁποῖα μετέβαλον τὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, — ἐλειτούργησαν ἀνώτερα ἢ ἀνώτατα πνευματικά ἰδρύματα. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ εἰς τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ κὰν ἐγένετο ἡ σύλληψις τῆς ἰδέας

48 *πέξ μας, πέξ μας χφ.*

1. Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶναι, ἡ ὑπὸ σύγχρονον πρῖσμα παρουσιάσις εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν τοῦ περιοδικοῦ «Μακεδονικά» τοῦ θέματος τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἀνωτέρων ἢ ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων εἰς τὸ ἀρχαῖον Μακεδονικὸν κράτος. Ἡ οὐγκέντρωσις εἰς τὴν Αὔλῃν τῶν Μακεδόνων Βασιλέων πλειάδος ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἡ συμβολὴ των εἰς τὴν πολιτιστικὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος (λ.χ. ἡ παρουσία τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους εἰς τὴν μακεδονικὴν Αὔλῃν, τοῦ δραματικοῦ Εὐρπίδου κ.ἄ.).

² Ἀφορμὴν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἄρθρου ἔδωκεν ἡ κατὰ καιροῦς συζήτησις μας μὲ τὸν βαθυστόχαστον μελετητὴν τῶν μακεδονικῶν προβλημάτων καὶ φίλον κ. Δημήτριον Κανατσούλην, ὑφηγητὴν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης.

2. Διὰ τὴν δικαιοκὴν καὶ ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερον, βλ.: Achilles Anthemides, *Das griechische Hochschulwesen*, Göttingen 1967. Τοῦ αὐτοῦ, *Τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821*, Θεσσαλονίκη 1968. Τοῦ ιδίου, *Αἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀνώτατα Βιομηχανικαὶ Σχολαὶ*, Θεσσαλονίκη 1968.